

Освітній простір сучасного музею. (з досвіду міського краєзнавчого музею м. Нетішина)

Одним із основних завдань музейної діяльності є прилучення громадськості до надбань національної історико-культурної спадщини [3]. Музеї не лише зберігають, вивчають пам'ятки матеріальної і духовної культури, а й займаються просвітницькою роботою. Екскурсії, лекції, конкурси, вікторини, тематичні вечори збагачують, розширюють кругозір, відкривають двері до скарбниць з культурними цінностями народу. Поширеною формою роботи з відвідувачами, крім вище названих, в краєзнавчому музеї м. Нетішина є музейні уроки та заняття. Незважаючи на свій молодий вік (всього 8 років), музей активно працює в даному напрямку і досяг успіхів.

В грудні 2002 року методичною радою музею затверджено музейно-педагогічну програму «Музей — школі». З 2003 року наукові співробітники розробляють музейні уроки з історії, природи, етнографії, паралельно працюючи над заняттями з вихованцями дошкільних навчальних закладів. В січні 2005 року затверджено програму «Музей — для дошкільника», яка передбачає співпрацю музейних педагогів з працівниками дошкільних навчальних закладів. В рамках освітньої програми діє в музеї проект «Музейний день — у школі», який передбачає організацію та проведення виїзних виставок і музейних уроків. На сьогодні такі вже відбулися в Славуті, Рівному, Ганнополі. Ми зупинимося на музейно-педагогічній діяльності етнографічного напрямку.

В основі музейної діяльності лежить використання експонатури, через яку засвоюються естетичні цінності, збагачується кругозір, виховується музейна культура. Саме цьому сприяють музейні уроки, оскільки експозиційні зали (а не звичайна класна кімната) стимулюють пізнавальні можливості дітей, активізують як сильніших, так і слабших учнів. До того ж урок проводить не вчитель-предметник, а музейний просвітник (науковець) [6, С. 124], який має специфічний спосіб подачі інформації — через автентичність предметів музейного значення [7, С. 41]. Тут можна побачити знаряддя обробітку льону і конопель, ткацький верстат, ткани намітки, рушники, килими, доріжки. Діти не просто безпосередньо спілкуються з першоджерелами, вони емоційно переживають весь творчий процес, знайомлячись із ткацьким ремеслом. Несподіване запитання активізує слухачів (наприклад, чому майстрині ставили біля себе тарілку з квашеними яблуками чи капустою? Урок «Таємниці ткацького ремесла»), загостріє їх увагу на усвідомленому сприйнятті.

*Освітній простір сучасного музею.
(з досвіду міського краєзнавчого музею м. Нетішина)*

Музейні експонати — не просто історія, а й можливість спілкування з минулим, культурними цінностями краю. З особливим світом речей знайомляться діти на уроці «Гончарство — найдавніше ремесло», розширюючи знання про вироблення гончарних виробів, види керамічного посуду і його використання, цілющими властивостями глиняних речей.

На основі музейної експозиції побудований урок «Хліб у житті людини», де перед учнями постає реальна картина нелегкої праці землеробів, руками яких плекалися золотисті зернини і випікалися запашні паляниці. В усі часи хліб — найбільша цінність. Бережливому відношенню до хліба вчать нас народні звичаї, про які розповідають і діти в процесі бесіди. Замовкають навіть невгамовні бешкетники, коли звучить переказ про запліснявілий сухарик. Розповідь, насичена наочним матеріалом, не просто залишається в пам'яті, а й хвилює душу, западає в серце [4, С. 44].

Особлива увага в музейній педагогіці приділяється пізнанню дошкільниками музейного простору, який має позитивно впливати на свідомість дитини. Тому програма «Музей — для дошкільника» є своєрідним інструментом ефективної взаємодії музею і освітянського закладу. Діє за напрямками:

- 1) Освітній заклад в просторах музею.
- 2) Музейна педагогіка в освітньому закладі.

Перший напрям передбачає екскурсії, цикли занять в музейних експозиціях, в процесі яких дошкільники знайомляться з історією міста, природою краю, традиціями і звичаями народу, окремими видами ремесел. Другий напрям базується на проведенні бінарних занять, тематичних музейних уроків в стінах дошкільного закладу, де діти стають учасниками не лише навчально-пізнавального процесу, а й театралізованих дійств.

Мета програми — сприяти формуванню творчої особливості з розвинутими пізнавальними інтересами, естетичними почуттями та вагомою моральною основою. Саме цьому сприяє тісна взаємодія працівників дошкільних навчальних закладів і наукових співробітників музею, що відображена в трьох розділах програми:

- 1) Система взаємодії з дітьми в дошкільному навчальному закладі.
- 2) Орієнтовна модель музейного заняття.
- 3) Практична діяльність дітей.

Музейно-педагогічна програма передбачає попередню підготовку дитини до відвідування музею. Так, наприклад, перед заняттям «Українська сорочка» діти в дошкільному навчальному закладі з вихователями розглядають ляльки в українському національному одязі, читають та заучують твори художньої літератури про український національний одяг, грають у дидактичні ігри «З чого і ким зроблено?», «Кому що потрібно для роботи?».

А на занятті, яке проводить науковець, відбувається безпосереднє знайомство з національним одягом, українською сорочкою зокрема. Перед цим діти пригадують, як називаються рослини, з яких виробляли колись нитки, тканина, виготовлена з цих ниток, верстат, на якому ткали полотно. (Попереднє заняття «Таємниці ткацького ремесла» проводилось в експозиційній залі музею). Мають нагоду відчутися на дотик полотно (краще запам'ятовується те, до чого доторкнешся) [2, С. 33]), разом з музейним педагогом охарактеризувати його властивості, розглянути зблизька українські сорочки, побачити найхарактерніші їх особливості [5, С. 31]. Діти продовжують знайомство з українським національним одягом (спідниця, фартух, віночок, стрічки, крайка), закріплюють знання його назв, призначення, крок за кроком вивчають історію свого народу в минулому. Цікавий фрагмент занять — демонстрування вишитого дитячого одягу, коли дошкільники — учасники театралізованого дійства. В камерній атмосфері неформального контакту діти не лише милуються собою (розглядаючи себе в дзеркалі), а й задають запитання, висловлюють свої думки і захоплення [1, С. 39]. Після знайомства з одягом, особливостями української сорочки діти закріплюють отримані знання, малюючи кожен свою вишиту сорочку (вишивають пензликом).

Музейні уроки і заняття — форма роботи, що допомагає активізувати рівень відвідування музею, сприяє глибокому сприйняттю музейної інформації. Музейне середовище стимулює не тільки пізнавальні інтереси дітей і сприяє їх всебічному розвитку, а й несе велике емоційне і виховне навантаження.

Література

1. Будьлин И. Экскурсовод — кто он? // Советский музей. — 1990. — № 2. — Март-апрель. — С. 37-39.
2. Ванслова Е. Аудитория 2000-го года // Советский музей. — 1986. — № 1. — Январь-февраль. — С. 32-35.
3. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 р. — №249/95 — ВР.
4. Кокшайская О. Экскурсия без экскурсовода // Советский музей. — 1984. — № 2. — Март-апрель. — С. 41-44.
5. Мельничук О. Напрямки масово-просвітницької роботи Хмельницького обласного краєзнавчого музею (ХОКМ) // Літопис Хмельниччини — 2007: краєзнавчий збірник. — Хмельницький, 2007. — С. 30-33.
6. Скирда М. Музейне просвітництво: проблеми сьогодення і перспективи на майбутнє // Сучасний музей: між скарбницею і підприємством. — Львів: ВНТЛ-Класика, 2008. — С. 123-125.
7. Турицына Т., Зайцева М. Познавать играя // Советский музей. — 1987 — № 2 — Март-апрель. — С. 39-41.